

Соруу-джууаб

ГАЗЕТГЕ ДЖАЗДЫРЫУ КЪАЛАЙ БАРАДЫ?

Багъалы редакция, «Къарачай» газетни джыл сайын да джаздыргъанлай, окъугъанлай турама. Газетге джаздырыуу планы боламыды? Бола эсе, ол планын толтураламысыз?

АКЪБАЙЛАНЫ Муслимат.

Карачаевск шахар.

Багъалы Муслимат эгичибиз! Газетге джаздырыуу планы иги да болады. Озган джыллада 8 минг экземпляр джаздырырга керек бола эдик да, арт кезоуде андан да аслам окъучубуз болганына къууанып тургъанбыз. Быйыл «Къарачай» газетни тиражын 10 мингге джетдирирге керекбиз. Ана тилибизде чыкъган джангыз газетге джаздырыуу почта къуллукчула тири бардырсала да, алкъын ол сан толмагъанды. Эртдеден окъучуларыбыз да унутмай джаздырсала, джангыла да къошулсала, этген мураттыбыз толур деб, ышанып турабыз. Сизнича, газетибизни не заманда да окъугъан адамлаа да разылыгыбызны билдиребиз. Бизни ишибизге къайгыргъаныгъыз ючюн, сау болугъыз.

Газетни информация къуллугу.

Ма санга!..

БУЗ АККА БЛА ТЮБЕШУ

Быйыл Россияны Великий Устюгдан келген баш Буз Аккасы бла Тюбешу Максим Горький атлы паркар боллукъду.

Хар джангы джылны алпы бла быйылгы дери Буз Акка бла Тюбешуни джери Москвада Манежний площадь болуб тургъанды. Аллай Тюбешу болган юн Акканы кортежи Кремлге дери эркин, дженгил бары ючюн, джолда джорюген башха улоуну тыйыб, шоферлагъа киб табсызлыкъла болуб тургъандыла.

Бу джол аны эсгериб, шахарны башчылыгы Буз Акка бла Тюбешуни башха джерге кечюргенди. Энди декабрны 24-де кюндюз 12 сагъатда Буз Акка М. Горький атлы паркар келлики. Ол кюнден башлаб, 2012-чи Джангы джыл болгуну Акка Россияны башха регионларын да аулаб къайтырыкъды.

Синоптикке джарашдырган прогнозга кере, «Къарачай» газет басмадан чыгарылыу кюн, декабрны 8-де, хауа болум былай боллукъду: Черкескеде - +2... +12 (булутла), Москвада -3... 0 (булутла).

Газетни информация къуллугу.

Table with subscription rates for KъЧР-де ДЕКАБРНЫ 8-де КЮННЮ, including rates for subscribers and circulation.

Джаш къаламла

МУРАТЫНА ТЕРК БАРГЪАН

еде, Ломоносов атлы кърал университетде, «Неделя науки» деб бардырылган мероприятиеледе юлгоге айттылы турады. Халкъла арасы форумлаа да къошулады. Окъугъан джылларында торло-торло структуралада да ишлейди.

2011 джылны аллында университетде болган халкъла арасы форумда илму иши бла экинчи орунну алганы себебли, Наурузну Англияга чакырадыла. Анда Оксфорд университетде 1 айдан 9 айга дери хакъсыз окъурга эркинлик бериле. Бу 3 айны билим алыб къайтады. Андан келгенден сора университетде, 4-чю курсда заочно окъурга кечеде. Аны тышында да, дагыда бир университетте заочно киреди. Современная гуманитарная академияны (СГА) 3-чю курсуна аладыла. Бусагъатда экинде да джетшимли окъуйду. Быйыл июнну 12-ден 19-на дери Пятигорскде, «Машик-2011» деб, Шимал Кав-

казда эм фахмулу джаш тёлую форуму болган эди. Аны ишине Ёзденланы Альберт джашы Шамил бла Науруз да къошуладыла. Аланы «Северо-Кавказский инновационный центр межвузовской кооперации» деген проекттерине бек магыана бериледе. Аны ючюн джашла Махтау грамотага тыйыншы боладыла. Экси 200-шер минг сом бла да саугъаланадыла.

Биогонлюке Науруз заочно эки ВУЗ-да окъуй да турганлай, республикада студентлени профсоюз организациясына башчылыкъ этеди. Назмула, хапарла джазыб 15 джылдында башлагъанды. Эндиге дери басмага тедегени болмагъанды. Джаш адамны керти фахмусу болганы биринчи джазган назмуларында да таныладыла. Анга къууана, биогон окъучуларыбызга аны талай назмусун тедеибиз.

АППАЛАНЫ Билял.

АЛЛАХДАН ТИЛЕК

Я Аллахым, адамлаага ийман бер! Адамлыкны хур чеклерин кеннге кер! Дженгилликге таш байласын хар бир эр! Къазауатдан кери болсун саулай джер!

Бек тилеиме, адамланы алай эт: Ач болса да, тас болмазча намыс-бет, Амалсыздан табынмазча зорлукъга, Бугъоу салыб турур кибик зарлыкъга!

Я, Аллахым, джуртсуз этме халкъланы! Джуртчычлагъа ашатмазча хакъларын, Алла акъыл, аллай билим, къары бер! Бек тилеиме, онгсузунга бол нгеп!

Я, Аллахым, Сен саулык бер атама, Я, Аллахым, Сен саулык бер анама, Ачыууму, Сен алаага сынатма, Бир-бирибизсиз этиб джылатма.

Я, Аллахым, кёлубюзню этме сай, Дайыуу джарык бере бизге кюн бла ай, Къралда къарнаш миллетлени къуачаклай Емюрлюкге джашасын Шам Къарачай!

КЪАЙГЫРЫУ

Биреу тамам сиед джорек тынчылыкны, Биреу джелге ёшюн тиреб кюрешед. Кемсиз джашлай биреу сиед къартлыкны, Бир дамсыз къарт сабийле бла ёчешед.

Хар бири да кесин тюзге санаиды - Адамланы кегбе къуяр мадар джокъ.

Ким да Аллах берген затны сынаиды, Этелмейле анга бир зат бычакъ, окъ.

Бир Аллахдан сора джокъду тамамлыкъ, Хар бирибиз кесибизча - тюз эм терс. Адамла бла ёлчеленед адамлыкъ, Хар ким билген ашхылыгын этсин дерс.

Биз борчлубуз, сёзюбюзге бола сакъ, Терге «терс» деб, тюзге «тюз» деб, айттыргъа. Бир-бирибизге болмасакъ кёз-къулакъ, Биз боллукъбуз кийикликге къайтыргъа.

ПОЕЗДАЕ

Мен къарайма терезеден узакълагъа, Батхан кюнню къызыл нюрюн ашырама. Шош табигъат салган мутхуз суратлагъа, «Сау къалыгыз!» - дейме, мыдах ышарам.

Поезд барад. Чарх тауушу бир макъамын, Бир къыулуу пластинкача, чайнаб турад. Сагышымы бойнуна мен къыл аркъанын Атхан кибик, тохтаб, бетин меннге бурад.

Таныгъанма ол быягы джангылыкны, Мен таныгъан кюндече ол бирча турад. Тенгиче, меннге бериб такъырлыкны, Кеси сагыш эшиклене алпын бурад.

...Поездбиз къарангыны ичин джыра, Къычырады, такъырлыкны юркетеди. Кесим къала, мен джасам да мутхуз джыра, Поезд мени муратыма терк элтеди...

ЁЗДЕНЛАНЫ ИЛЬЯСНЫ джашы Аскерге

декабрны 7-де 70 джыл толду.

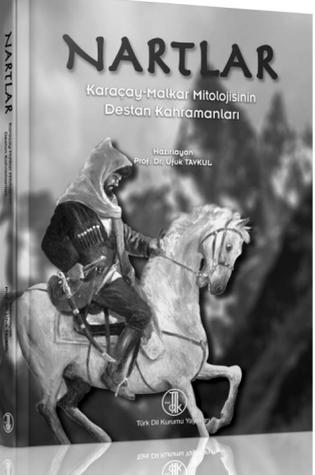
Ол кесини джашауун, джууугъуна-тенгине, элине-тийресине хайыры тие, магъаналы джашаб келген насыбы адамладанды. «Элтаркъач», «Джэтегей» совхозланы, «Первомай» совхоз-техникуму директору, Эл мюлкню Гитче Къарачай район управлениесини тамадасы болуб, ол джууаблы къуллукълада да, джамагъат ишледе, джашауда да болумлугъун, асыл адамлыкъ шартларын тангъанды Аскер. Ашхы адам, ашхы ата да болгъанды - юлгоге тутарча аламагъат юйдеги ёсдюргенди.

«Багъалы атабыз, туугъан кюннюг бла алгышлай, сенинге улму разылыгыбызны билдиребиз. Деменгили саулыкъ, джорек рахатлыкъ, насыб тедеибиз. Бизни барыбызга да къууанчча этмда кёб джылланы джашарынгы тилейбиз Улму Аллахдан».

Юйдегинг.

Тюркден ашхы хапар

НАРТ БАТЫРЛАНЫ КИТАБЫ

Тюркде белгили алим, тарихчи, Анкарада кърал университетни профессору Уфук Таукулу (Тохчукъланы) нартланы юсперинден джазган джангы китабы басмадан чыкъганды. Китабны толугъа былайды: «Нартла. Къарачай-малкъар мифологияны дастан (эпический) батырлары». Китабны Тюркню тил академиясы басмалагъанды. Аны 303 бети барды. Китабны аллында къарачай-малкъар нарт джырыла бла хоншу кавказ миллетлени нарт джырыла тенгешдирилиб, бир-бирине ушагъан темала эмда батырлары атларын юсперинден илму джаны бла нарт джырыла сюзюледиле. Къарачай-малкъар нарт джырыла башха тюрк эпосла бла тенгешдирилиб, теги эмда адыг нарт джырылаа аладан кирген темала ачыкъланадыла. Китабда Дебетни Дауут фаягъамбардан эмда Ерюзбекин бурунну тюрк батыр Урузбекден келгени илму шагъатлыкъла бла айттыладыла.

Тюркде алим джашыбызны бу китабы миллетке кемсиз улму саугъады. Китабны тин халкъыбызны сакълыгыны, тюрк миллетни арасында энчи орнубуну бегиттиригъа хакъды. Уфук къарнашыбызга саулыкъ-есенлик, ишинде джангы джетшимле тедеибиз: «Ызы къалы болсун!» - дейбиз

(БИЗНИ КОРР.).

Культура

ФАХМУСУ ДЖУЛДУЗЛАГЪА ДЖЕТГЕН

Фахму Аллахдан келген саугъады. Къарачай-Черкесия фахмулу адамлары бла байды. Къадар алаага фахмулу ёлчелемей бергенди. Батчаланы Алишерни джашы Ахмат да аланы бириди. Биринчи кере къобузну къолуна алганы бла беш джылдында согъуб башлагъанды ол. Ахмат къарачай миллет тартыулары, джырлары бешикде огъуна эшитгенлей тургъанды. Таныгъанла айтханнга кере, Ахматчык бешикде къыллыкъ этсе, къарт анасы неда атасыны эгичи, аны къобузда миллет, тау тартыулары согъуб, джукълатхандыла.

- Ахмат, къобузну къолунга алганын согъуб башлагъанса дейди? Аны юсюнден бир хапар айт.

- Миллет тартыулагъа, къобузга кесими таныгъанлы кемсизме. Юч-тёрт джылымда кесимден уллу 21 тиекли миллет къобуз мукъладисча, тарта эди мени кесине. Аны тиеклеринден басыб, сейирлик таушула чыгарсам, къууана эдим. Туугъан анамы сокъганлары къулагъыма келиб, къарт анамча, атамны эгичича, согъарга термиле эдим. Кюн сайын кёзюме мен къобузну согъуб, дуняа бары, джууукъ-тенг, уллу-гиче да тойга чыгыб тепсе-геннери кёрюне эди. Алай а юйдегиле согъарга термилгеними кёрюб, эркиши сабийге къобуз ушагъусузду деб, аны джашыра эдиле. Беш джыл толганында

«Шохлукъ» атлы ансамблине ише чакъыргъанларында, ары кёчген эдим. Андан сора Карачаевск шахарны Джарыктылы аралыгыны «Чолпан» деген халкъ тепсеу ансамблинде ишлегенме.

- «Чолпанны» юсюнден кёб махтау сёз эшитгенме. Ала Москвада «Эртденнги джудуз» деген бериде да болгъандыла. Ары къалай чакъыргъан эдиле?

- «Чолпан» ансамблибиз анда бек ариу тепсеген эди. Бизни бла ол бериде Валерий Меладзе, Филипп Киркоров, Валерий Леонтьев, Тамара Гвердцители, Ксения Георгиади, Дима Маликов, Олег Газманов, дагыда башхала да джырлагъан эдиле. Ансамбль Москвага юч кере баргъанды. Конкурсула хорлаб, финалга чыгыб, Гран-приге тыйыншы болгъанды. Алай бла «Чолпан» къаралыбызны уллу шахарларында конкурсулаа чакъырылыб, кёб ёчлеге ие болгъанды. Ол джыллада ансамблин тамадасы Алакайлы Мурат, керти профессионал эди. Анда талай джылны ишлегенден сора ызыма, «Минги Тау» кърал ансамблеге, къайтханма.

- Школда заманымдан, экинчи классдан башлаб, бютеу джарыктылы ишеге къошулуп тургъанма. Бешинчи класска кечгенде юа, район, республика конкурсулаа, байрамлаа чакъырылганлай турганма. Школну таууханымдан сора атам-анам, мени Краснодар юрист академияда окъурму излеб, ары ашыры мурат этеде. Алай а мен «Минги Тау» деген Къарачай-Черкес кърал ансамблеге къобузчу болуб джарашма. Анда талай джыл ишлегенден сора, Къарачай-Черкес кърал университетни

джырлаб башлагъанса?

- «Твой поцелуй» джыры гитчелигимден бери эшитгенлей тургъанма. Аны сёлери, макъамын да Къобанланы Зина джазгъанды. 2006-чы джыл аны мен джырлагъанымдан сора, миллет анга уллу махтау берди. Биогонлюке да Къобанланы Зина бла бирге ишлейме. Бу джыры бизде, Шимал Кавказда кюй, Японияда да ана тиллерине кечюруб джырлайдыла. Ызы бла Китов Тимурну «Невозвратный» деген назмусуна макъам салыб джырлагъанымда, миллет анга да уллу багъа берди. «Кавказу» деген джыры сёлерин да Тимур джазгъанды. Аны миллет тартыуу макъамы бла джырлайма. Бу джыру ючюн экибиз да кёб махтау эшитгенбиз. Биогонлюке мен Китов Тимурну «Ах, судьба», «Любимые глаза» деген джырларын да джырлайма.

- Мен сени тартыу дискинге да тынгылагъанма. Анда республикабызны бютеу халкъларыны миллет тартыуларын кыйышдырмай, бурунда, согъаса. Алай къалай согъаласа?

- Миллет тартыуларыбызны, мен туугъан элимде, Архызда, эшитиб согъуб башлагъанма. Алада бир джалган зат болмазга керекди. Астан мен миллетбизни уста къобузчуларын да бюсюре-сыпас этиб турама. Къалган тартыулары да

профессионалдан юренгенме.

Айтханымча, мен кёб джылланы ансамблдеде согъуб тургъанма. Алай бла республиканы уста къобузчуларыны бирине саналама. Эзге, джырламай да болмаймы. Аны бла биогонлюке джангы диск чыгарырга хазырлай турама. Анга Джэтегей Агъындан поэт эмда композитор Къобанланы Зина бла поэт Кохова Ханнаны джырлары кирликдиле. Джангы диски тынгылауучула джаратырла деб ышанам.

Батчаланы Алишерни джашы Ахмат бек фахмулу джырчыды. Ненча адам бла сёлешген эсем да, аны чыгармачылыгын джаратмагъаннга тюртлюмгенме. Джырларына, къобузла сокъган миллет тартыуларына да сюйюб тынгылайды миллет.

Эпбургулдан Айсанов деб бир абазалыны Ахматха берген махтауу эсимден кетмейди. «Джаш адамланы араларында эм фахмулу Батчаланы Ахматды. Ол самородку. Биз Ахматны джырларына сюйюб тынгылайбыз. Ахматны кишиге ушамаган энчи ауазы барды. Къобузда согъуб башласа юа, джорекни хар «тиегин» къозгъайды. Джангы джетшимле, саулыкъ, насыб, узакъ ёмюр берсин Аллах анга!» - деген эди ол.

Биз да, Ахматха кёб насыб тедеиб, фахму джудузу бла мындан ары да республиканы джамагъатын къууандыргъанлай турсун, дейбиз.

КОХОВА Ханна, РФ-ны Журналистлерини союзуна члени.

Къарачай ОРУЗЛАМА

ЭНДРЕУЮК АЙ

Эндреуюк айны 4-сю. 1123 джыл къаджар эмда таджик назмуку, акъылман Омар Хайям ауушханды. Аны бютеу дунияа белгили рубаилерин къарачай тилге талай кере кечюргендиле. Биринчи Алийланы Исмаил, ызы бла Батчаланы Альберт, кечюруб, энчи китабла этиб чыгаргъандыла.

1917 джыл Шимал Кавказны биринчи Тау Республикасы къуралганы баямланады. Ол кеси да Ленинни правительствосуна бойсунмагъанды. Къарачайны Тау Республикада келечиси акъабычар Биджиланы Хызыр болгъанды. Тау Республиканы кърал байрагында Къарачай-Малкъар 7 джудузу бири болуб белгиленгенди.

1922 джыл Биринчи Муссолини юйленмеген джашлагъа джасакъ салыб телетдиргенди.

1922 джыл джердешибиз, фахмулу джазыучу Сергей Петрович Никулун туугъанды. Ол 1997 джыл ауушханды.

Эндреуюк айны 6-сы. 1683 джыл патча Алексей Михайловични буйругу бла Россияда тукъумланы тамырларын белгилеген китаб джарашдырыб башлагъандыла.

1922 джыл Б. Муссолини юйленмеген джашлагъа джасакъ салыб телетдиргенди. Эндреуюк айны 7-си. Граждан авиацияны халкъла арасы кюн.

1931 джыл Дондагы Ростовда Шимал Кавказын тау халкъларыны искусстволарыны олимпиадасында къарачай артисте Эзбеланы Шахарбийни «Огурулу» деген пьесасын кёргозгендиле. Пьесаны сахнага чыкъганы андан башланганды.

СЕМЕНЛАНЫ Аминат.

Advertisement for 'Kъarachay' newspaper, including contact information, subscription rates, and a list of editorial board members.